

UTENOS REGIONO PLĖTROS PLANO ĮGYVENDINIMO 2013 METŲ ATASKAITA

VIZIJA

Utenos regionas yra atviras ir natūralus Lietuvos didžiausių ežerų kraštas, kur viešoji infrastruktūra tenkina bendruomenės ir svečių poreikius, o gyvenimo ir darbo aplinkos kokybė užtikrina dinamišką turizmo, kultūros ir ekonomikos vystymą.

ESMINIAI APLINKOS VEIKSNIAI, JŲ POKYČIAI IR TENDENCIJOS

Lietuvos statistikos departamento duomenimis 2013 metų pradžioje Utenos apskrityje gyveno 145760 gyventojai, arba 4,9 proc. šalies gyventojų, o metų pabaigoje-142604 gyventojai, arba 4,84 proc. šalies gyventojų. Iš viso 2010–2013 metų laikotarpyje gyventojų skaičius sumažėjo 14 868 gyventojais (9,44 proc., šalyje-6,29 proc.). Gyventojų tankumas Utenos apskrityje per metus sumažėjo nuo 20,2 iki 19,8 gyv./kv. km. Tai rečiausiai apgyvendintas Lietuvos regionas. Kaimo teritorijoje gyvena 44,54 proc. gyventojų (šalyje-33,06 proc.). Iš Utenos apskrities 2013 m. išvyko 5619 gyventojų. Neto migracija- (-1686) gyventojai, arba 1000 gyventojų tenka vidaus ir tarptautinės migracijos neto – (-11,57), šalyje-(-5,64). Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 2010-2012 m. išaugo nuo 11 238 iki 14 890 ir padidėjo metinės bendros išmokos nuo 31 582,6 tūkst. Lt iki 41 433,3 tūkst. Lt. Gavėjų skaičius per šį laikotarpį išaugo 32,5 proc. (atitinkamai šalyje gavėjų skaičius išaugo 22,42 proc.).

Bendras vidaus produktas sukurtas Utenos apskrityje 2012 m. pasiekė 3,641 mlrd. Lt ir bendroje vidaus produkto struktūroje sudarė 3,2 proc. Bendras vidaus produktas vienam gyventojui 2012 m. sudarė 24,7 tūkst. Lt., lyginant su šalies vidurkiu-64,9 proc. Pagrindinės veiklos sritys Utenos apskrityje: maisto produktų ir gėrimų gamyba, siuvimas, medienos apdirbimas, prekyba, metalo apdirbimas, statybinių medžiagų gamyba ir transportas. Dėl palankių Utenos apskrities gamtinių sąlygų plėtojamas kaimo turizmas. Utenos teritorinės darbo biržos duomenimis, 2013 metais darbdaviai pateikė daugiau kaip 10 tūkst. darbo pasiūlymų. Tai yra 14,4 proc. daugiau nei 2012 metais. Paklausa darbo rinkoje išliko pardavėjams, plataus profilio statybininkams, apdailininkams, virėjams, siuvėjams, įvairių kategorijų vairuotojams. Tarp specialistų didžiausias įsidarbinimo galimybes turėjo pardavimų ir verslo paslaugų vadybininkai bei administravimo specialistai. Darbo birža 2013 metais užimtumą suteikė 17320 darbo ieškančių žmonių: padėjo įsidarbinti 10168 asmenims, į aktyvios darbo rinkos politikos priemones nusiuntė 5371 asmenų, savarankišką veiklą pagal verslo liudijimus pradėjo 1781 bedarbis. Bedarbiais tapo 19 proc. mažiau darbo ieškančių žmonių nei 2012 metais. 2014 m. sausio 1 d. buvo registruota 13158 bedarbiai –15,0 proc. visų teritorijos darbingo amžiaus gyventojų. Tai yra 0,5 proc. mažiau nei praėjusių metų pradžioje, tačiau 35 proc. daugiau negu šalies vidurkis. Šalyje 2013 metais daugiausia darbingo amžiaus vyrų registruota bedarbiais Lazdijų (21,5 proc.), Ignalinos (21,2 proc.) ir Zarasų (20,3 proc.) rajonų savivaldybėse. Dvi paskutinės rajono savivaldybės yra Utenos apskrityje.

Utenos regiono plėtros 2009–2016 m. plano priemonių įgyvendinimui buvo suplanuotas bendras lėšų poreikis– 3 614,65 mln. Lt. Valstybės planavimo, regionų planavimo ir konkurso būdu atrinkamiems projektams iki 2014 m sausio 1 d. skirta virš 1 024 mln. Lt (žiūrėti 1 priedą). 75,67 proc. sudarė 2007-2013 m ES struktūrinių fondų parama (ES), 8,5 proc. Valstybės biudžeto lėšos (VB), 4,86 proc. savivaldybių biudžetų lėšos (SB), 10,85 proc. Privačios lėšos (PL) ir 0,12 proc. kitos viešos lėšos (Kt).

2007-2013 m ES struktūrinių fondų parama labai padėjo vystyti Utenos apskrities infrastruktūrą ir sumažino socialinį atotrūkį regiono ir šalies viduje. Pagal Vyriausybės 2011 m. sausio 17 d. nutarimu Nr. 62 (Žin., 2011, Nr. 8-346) patvirtintą Regionų socialinių ir ekonominių skirtumų mažinimo 2011-2013 metų programą buvo teikiama papildoma parama Utenos rajono savivaldybėje esančiam regioniniam centrui–Utenos miestui ir Visagino savivaldybės–Visagino miestui bei probleminei teritorijai – Ignalinos rajono savivaldybei.

Pagal Veiksmų programų priedų pakeitimus Utenos regiono planavimo atrankos projektams skirta ES lėšų-249,53 mln. Lt. Į sąrašus įtrauktų projektų ES lėšų suma-249,01 mln. Lt. Nepaskirstyta ES lėšų-0,52 mln. Lt. Į sąrašus įtrauktų projektų ES lėšų įsisavinimas-78,07% (žiūrėti 1 lentelę).

Daugiausia lėšų skirta ir panaudota įgyvendinant projektus pagal priemonę „Regioninių ekonomikos augimo centrų plėtra“ (apie 36% skirtos paramos). Padidintas Utenos ir Visagino miestų – regioninių centrų konkurencingumas. Kompleksiškai sutvarkytos Utenos miesto viešosios erdvės (sutvarkyta Krašunonų upės krantinė miesto centre, sutvarkytos viešosios erdvės prie K.Donelaičio gatvės, rekonstruoti Utenio aikštės pastatų fasadai, tvarkomos Aušros gatvės viešosios erdvės), atnaujinta poilsio ir rekreacinių zonų infrastruktūra

(sutvarkytas Miesto sodas ir Vyžuonos parkas, sutvarkyta Dauniškio ežero pakrantė, baigiamas rekonstruoti Utenio stadionas). Kompleksiškai tvarkomos Visagino miesto viešosios erdvės (sutvarkytos viešosios erdvės Sedulinos alėjos 1 mikrorajone ir kitų gyvenamųjų rajonų viešosios erdvės, tvarkoma aplinka Sedulinos alėjos 3 mikrorajone, tvarkomi miesto šaligatviai, privažiavimai, rekonstruojami Visagino kultūros centro „Draugystė“ ir Visagino kultūros centro „Banga“ pastatai), atnaujinama poilsio ir rekreacinių zonų infrastruktūra (įrenginėjama sporto zona Visagino ežero pakrantėje).

Labai gerų rezultatų pasiekta atnaujinant ir plėtojant kaimo vietoves pagal priemonę „Prielaidų spartesnei ūkinės veiklos diversifikacijai kaimo vietovėse“. Atnaujinti ir pritaikyti bendruomenės poreikiams esami viešieji pastatai, pagerinta bendruomeninė infrastruktūra kaimo vietovėse (sukurta 19 naujų viešosios erdvės, poilsio zonų, laisvalaikio, sporto ir kultūros objektų). Nepakankamai išplėtotą netradicinę bei alternatyvią ekologiškai subalansuotą ūkinę veiklą kaime. Nepakankamai išnaudojami vietiniai išteklių plėtojant veiklą kaime.

Rekonstruota vietinių kelių ir renovuota transporto objektų-16. Nebuvo skirta lėšų privažiavimų ir automobilių stovėjimo aikštelių įrengimui ir rekonstrukcijai prie gyvenamųjų namų savivaldybei priklausančiose teritorijose. Yra poreikis autobusų stočių, rajono autobusų stotelių renovacijai ir aplinkos tvarkymui bei viešojo ekologiško transporto plėtrai. Nepakanka lėšų kaimo kelių priežiūrai.

Pagerintas visuomeninės paskirties pastatų ir daugiabučių namų energijos vartojimo efektyvumas, sėkmingai plėtojamas socialinis būstas. Renovuoti 43 pastatai (ikimokyklinio ugdymo-4, mokyklos-7; daugiabučiai-13, socialinis būstas-7, viešosios paskirties pastatai-12). Reikalingas tęstinumas šių priemonių įgyvendinimui ir 2014–2020 m.

Buvo sėkmingai plėtojama turizmo infrastruktūra. Įrengtas dviračių ir pėsčiųjų takas Ignalinoje nuo Švenčionių gatvės iki Sporto gatvės, sutvarkyta rekreacinė teritorija prie Mokyklos gatvės Ignalinoje, išvystyta turizmo infrastruktūra Molėtų mieste (3 projektai), įrengta apžvalgos aikštelė Anykščių Šv. Mato bažnyčios bokšte, restauruotas Ginučių vandens malūnas, išvystyta turizmo infrastruktūra prie Nacionalinės vandens turizmo trasos „Aukštaitijos nacionalinio parko ežerynas“, prie Šventosios upės kairiajame krante, Anykščių mieste, Zarasų miesto centrą juosiančioje Zaraso ežero pakrantėje, saugomose teritorijose ir kt. Išlieka poreikis vystyti naują turizmo ir sporto infrastruktūrą, gerinti saugomų teritorijų ir kultūros paveldo objektų panaudojimą turizmo plėtrai. Taip pat reikia plėtoti turizmo išteklių ir paslaugų rinkodarą.

Gerų rezultatų (daugiau valstybinio planavimo priemonės) pasiekta plėtojant ir renovuojant šilumos energijos (renovuotų šilumos tinklų skaičius-9) bei vandens tiekimo ir nuotekų šalinimo tinklus (modernizuoti, renovuoti 8 nuotekų šalinimo tinklai bei vandenvaļos objektai). Būtinasis tęstinumas 2014–2020 m.

Nepakankamas buvo verslo, investicijų ir pramonės potencialo skatinimas. Būtinasis sukurti verslo plėtros ir užimtumo didinimo paskatų sistemą.

Pagerėjo aplinkos kokybė. Sumažintas apleistų bešeimininkų pastatų skaičius (likviduotas Juknėnų bendrabutis, Daugailių seniūnijoje, likviduoti apleisti bešeimininkiai pastatai Molėtų ir Zarasų rajonuose, išvalyti ir valomi vandens telkiniai (išvalyti Visagino, Dūkšto ir Paplovinio ežerai, valomi Pastovio, Pastovėlio, Promislavo, Skryto ir Palaukinio ežerai) ir diegiama atliekų tvarkymo sistema (Utenos regione įrengtos kompostavimo aikštelės, uždaryti Anykščių ir Molėtų seni šiukslynai, likviduoti pesticidų sandėliai Ožionių kaime, Naujojo Daugėlišio seniūnijoje ir Rubelninkų kaime, Ceikinių seniūnijoje, Ignalinos rajone).

Pakankamai sėkmingai buvo modernizuojama švietimo infrastruktūra, tačiau dar nepakankamai šiuolaikinių technologijų integruota į ugdymo procesą. Būtinasis plėtoti neformalaus ugdymosi galimybes (ypač kaimo vietovėse).

Sėkmingai buvo optimizuojamas socialinių ir viešųjų paslaugų teikimo tinklas. Įkurtas šeimos krizių centras Zarasuose, įkurtas Zarasų socialinių paslaugų centro padalinys Dusetose, Zarasuose įsteigta laikino apgyvendinimo įstaiga motinoms ir vaikams, Debeikių miestelyje įkurti Savarankiško gyvenimo namai Anykščių rajono senyvo amžiaus asmenims.

Nepakankamai buvo vystoma sveikatos priežiūros paslaugų infrastruktūra. Reikalingos investicijos į Pirminės asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros įstaigų infrastruktūros modernizavimą ir plėtrą.

Atlikta Anykščių miesto istorinės dalies rekonstrukcija, pritaikant turizmo poreikiams; sutvarkyti ir pritaikyti turizmo reikmėms Utenos apskrities piliakalniai; atliktas archeologinių tyrimų metu atidengtų pastatų pamatų muzeifikavimas ir eksponavimas, sukurta bei įrengta Dubingių piliavietės teritorijoje archeologinių radinių ekspozicija, išlieka poreikis modernizuoti kultūros infrastruktūrą.

Atsižvelgus į išvardintus pokyčius ir tendencijas, Valstybės pažangos strategiją „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, 2014–2020 metų Nacionalinės pažangos programą, Lietuvos Respublikos teritorijos bendrąjį planą, Utenos apskrities teritorijos bendrąjį (generalinį) planą, savivaldybių bendruosius, strateginius ir specialiuosius planus (parengta bei atnaujinta strateginių, plėtros planų, programų ir kitų svarbių dokumentų-91), parengtas Utenos regiono plėtros 2014–2020 m. planas, kurį Utenos regiono plėtros taryba 2013 m. spalio 15 d. patvirtino sprendimu Nr. 51/7S-88.